

The Thai Government and the Problem about the Japanese Prisoners of War after the End of the Second World War

รัฐบาลไทยกับปัญหาเรื่องเชลยศึกญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง

Thep Boontanondha

เทพ บุญตานนท์

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, Thailand

Corresponding author

e-mail: thep.boo@mahidol.edu

Received 03-05-2022

Revised 24-08-2022

Accepted 01-09-2022

Abstract

Objectives: This article studies the Thai government's solution to the problems regarding Japanese prisoners of war after the Second World War.

Methods: This research employed a historical methodology to conduct an analysis of documentary data to produce a descriptive analytical report. The study places significant emphasis on utilizing primary evidence sourced from the National Archives of Thailand.

Results: This research found that right after the war, a large number of Japanese soldiers previously stationed in Thailand suddenly became Prisoners of War (POWs). The Thai Government, which was officially known as an ally to the Japanese army, was standing in an uncertain status between a winner and a loser, and therefore had to follow the demands of the Alliance. One of its demands was that the Thai government must take care of the Japanese POWs until they were repatriated. Life of the Japanese POWs was difficult due to the government's limited budget. Moreover, there were crimes committed by the Japanese POWs and crimes in which they were the victims. However, the relationship between Thailand and Japan was good after the war, unlike many Southeast Asian nations which were ferociously ruled by Japan during the War. This is why after the War, the Japanese government transferred the ownership of Japanese factories which had belonged to their private and the public sectors to Thailand. At the same time, the relationship between both nations was rapidly reconciled in the context of the Cold War in which the United States of America acted as the middleman.

Application of this study: This study provides a framework for the study of the history of Japanese prisoners of war during the post-World War II period.

Keywords: Second World War, Thailand, Japan, prisoners of war

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการแก้ปัญหาของรัฐบาลไทยต่อปัญหาเรื่องเชลยศึกชาวญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง

วิธีการศึกษา: งานวิจัยนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสารที่ใช้ประกอบการเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้หลักฐานชั้นต้นจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติประเทศไทยเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษา

ผลการศึกษา: งานวิจัยพบว่าชาวญี่ปุ่นจำนวนมากที่ก่อนหน้านั้นประจำการอยู่ที่ประเทศได้กลับกลายเป็นเชลยศึก อย่างไรก็ตามที่ทันใดเมื่อสงครามยุติลง สำหรับรัฐบาลไทยที่เคยเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นอยู่สภาวะก้ำกึ่งระหว่างการเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะสงครามจึงต้องดำเนินนโยบายตามความต้องการของฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการดูแลเชลยศึกญี่ปุ่นจนกว่าจะส่งคนเหล่านี้กลับประเทศ ในระหว่างที่เชลยศึกญี่ปุ่นถูกกักกันที่เมืองไทย ชีวิตความเป็นอยู่ของเชลยศึกเหล่านี้ต้องเผชิญกับความยากลำบากเนื่องจากงบประมาณของรัฐบาลไทยมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังมีปัญหาอาชญากรรมจำนวนมากที่เกิดขึ้นต่อเชลยศึกญี่ปุ่นและจากที่เกิดขึ้นโดยเชลยศึกญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นหลังสงครามกลับดำเนินไปด้วยดีต่างจากชาติอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกปกครองอย่างเข้มงวดโดยทหารญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม ด้วยเหตุนี้เมื่อสงครามยุติลงรัฐบาลญี่ปุ่นได้ยกโรงงานต่าง ๆ ที่เป็นของเอกชนและรัฐบาลญี่ปุ่นให้แก่ประเทศไทย พร้อมกันนี้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองชาติยังได้รับการฟื้นฟูอย่างรวดเร็วภายใต้บริบทของสงครามเย็นที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นตัวกลาง

การประยุกต์ใช้: การศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกชาวญี่ปุ่น

คำสำคัญ: สงครามโลกครั้งที่ 2 เชลยศึก ไทย ญี่ปุ่น

บทนำ

แม้งานวิจัยจำนวนมากจะศึกษาเกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่งานทั้งหมดต่างมุ่งศึกษานโยบายของฝ่ายสัมพันธมิตรในการลงโทษทหารญี่ปุ่นที่ถูกระบุว่าเป็นอาชญากรสงครามที่มีส่วนต่อการกระทำความรุนแรงต่อเชลยศึก สัมพันธมิตรในระหว่างสงคราม เช่น หนังสือเรื่อง “Japanese War Criminals: The Politics of Justice After the Second World War” ที่อธิบายถึงการเมืองระหว่างประเทศของฝ่ายสัมพันธมิตรในการตัดสินใจลงโทษอาชญากรสงครามเป็นรายบุคคล แทนที่จะลงโทษคนญี่ปุ่นทั้งประเทศ เพราะต้องการหลีกเลี่ยงที่จะทำให้เกิดปัญหาทางการเมืองกับญี่ปุ่นในระยะยาว การตัดสินใจลงโทษอดีตทหารญี่ปุ่นเป็นรายบุคคล ทำให้อัยการฝ่ายสัมพันธมิตรจำเป็นต้องหาหลักฐานมาลงโทษอดีตทหารญี่ปุ่นเป็นราย ๆ ไป ทำให้ผู้ต้องหาบางคนก็กระทำความผิดในคดีเดียวกันอาจจะถูกลงโทษหรือไม่ถูกลงโทษก็ได้ โดยขึ้นอยู่กับว่าอัยการจะหาหลักฐานเอาผิดผู้ต้องหาคนนั้นได้หรือไม่ (Wilson et al., 2017) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจคดีความต่ออาชญากรสงครามญี่ปุ่นของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เช่นงานของ Sharon W. Chamberlain เรื่อง “A Reckoning : Philippine Trials of Japanese War Criminals” ที่ศึกษาถึงการพิจารณาคดีของศาลฟิลิปปินส์ต่ออาชญากรสงครามเหล่านี้ โดยมีปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นตัวแปรสำคัญต่อการตัดสินใจคดี (Chamberlain, 2019) หรือนงานของ Dean Aszkielowicz เรื่อง “Australian Pursuit of Japanese War Criminals, 1943-1957: From Foe to Friend” งานเรื่องนี้พยายามให้คำอธิบายใหม่ถึงความพยายามประนีประนอมกันระหว่างออสเตรเลียกับญี่ปุ่น ผ่านการตัดสินใจคดีของอาชญากรสงครามในกลุ่ม “บี” และ “ซี” ที่ไม่ใช่อาชญากรคนสำคัญ ด้วยปัจจัยของสงครามเย็นที่กำลังแพร่ขยายเข้ามายังภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก ทำให้ออสเตรเลียจำเป็นต้องร่วมมือกับญี่ปุ่นในฐานะพันธมิตรของโลกเสรี ทำให้การตัดสินใจคดีอาชญากรสงครามเหล่านี้กระทำภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องร่วมมือกับประเทศและคนญี่ปุ่นในอนาคต (Aszkielowicz, 2018) ในขณะที่ยานของเออิจิ มุราชิม่า (Eiji Murashima) เรื่อง *ผู้บัญชาการชาวพุทธ: บันทึกผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทยเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2* ซึ่งแปลบันทึกความทรงจำของพลโท อาเคโตะ นากามูระ (Nakamura Aketo) ได้ให้ความสนใจต่อชีวิตของนากามูระหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ในระหว่างที่เขาถูกจำคุกอยู่ที่เรือนจำบางขวางเพื่อรอการส่งกลับประเทศญี่ปุ่น แต่งานดังกล่าวก็พูดถึงเพียงแค่วิตประจำวันของนากามูระที่บางขวาง แต่ไม่ได้มีรายละเอียดในดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อเชลยศึกญี่ปุ่นในภาพกว้าง (Nakamura & Murashima, 1991)

งานประวัติศาสตร์จำนวนมากต่างให้ความสนใจกับเรื่องราวของทหารญี่ปุ่นหลังสงครามยุติลง แต่ความสนใจดังกล่าวจะมุ่งเน้นไปที่บรรดาอาชญากรสงคราม โดยที่ละเลยการศึกษาชีวิตของทหารญี่ปุ่นทั่ว ๆ ไปที่ไม่ได้ตกเป็นอาชญากรสงครามว่าคนเหล่านี้มีสภาพชีวิตอย่างไรหลังสงครามยุติลง โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่พวกเขาอยู่ประจำการอยู่ในต่างประเทศ ที่พวกเขาถูกเปลี่ยนสถานะจากทหารมาเป็นเชลยศึกภายใต้การปกครองของฝ่ายสัมพันธมิตร

ในกรณีของประเทศไทยนั้น ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารญี่ปุ่นจำนวนมากนับแสนนายได้เข้ามาประจำการอยู่ แต่เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ทหารเหล่านี้ได้เปลี่ยนสถานะเป็นเชลยสงคราม แน่หนอนว่าด้วยสภาวะการณ์เช่นนี้ ย่อมน่าสนใจว่ารัฐบาลไทยที่เคยเป็นอดีตพันธมิตรของญี่ปุ่น แต่ขณะเดียวกันเองก็ต้องการเอาตัวรอดจากการตกเป็นผู้แพ้สงคราม ดำเนินการอย่างไรต่อปัญหาเรื่องเชลยศึกเหล่านี้ เพราะการตัดสินใจใดใดก็ตามที่ผิดพลาดไปย่อมส่งผลร้ายแรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งญี่ปุ่นและฝ่ายสัมพันธมิตร

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกชาวญี่ปุ่นในประเทศไทยของรัฐบาลไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง

วิธีการศึกษา

งานศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ที่ใช้ประกอบการเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยใช้หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติประเทศไทยเป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษา

ผลการศึกษา

1. ความสัมพันธ์ไทย – ญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะยุติลง

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับกองทัพญี่ปุ่นนั้น แม้ว่าในทางทฤษฎีแล้วรัฐบาลไทยจะเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น แต่ในทางปฏิบัติแล้ว นโยบายของรัฐบาลไทยที่รับรู้กันในหมู่ข้าราชการโดยเฉพาะกลุ่มทหารและตำรวจมีความชัดเจนว่าจะให้ความช่วยเหลือฝ่ายสัมพันธมิตร (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) ในขณะเดียวกันก็แสดงท่าทีร่วมมือกับฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นเองก็ตระหนักดีถึงท่าทีของกลุ่มก่อนทางการเมืองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายจอมพลป. พิบูลสงครามหรือฝ่ายปรีดี พนมยงค์ ว่ากองทัพญี่ปุ่นไม่สามารถเชื่อใจกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ว่าจะมีความจริงใจที่จะร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่น (Sorasak, 2021 : 205)

1.1 สัมพันธภาพอันเปราะบางระหว่างสัมพันธมิตร

พันธมิตรระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีลักษณะที่น่าสนใจว่า จอมพลป. แม้ในระยะแรกจะดำเนินนโยบายที่ดูจะเป็นการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ ของกองทัพญี่ปุ่น แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือรัฐบาลไทยมองว่าการร่วมกับญี่ปุ่นนั้นได้ก่อประโยชน์แก่รัฐบาลไทย เช่น การที่รัฐบาลมีโอกาสยึดครองรัฐฉาน ทว่านับตั้งแต่พ.ศ. 2485 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ที่ไทยมีต่อญี่ปุ่นก็มีลักษณะที่ระมัดระวังตัวมากขึ้น เนื่องจากจอมพลป. รู้สึกว่าพวกเขาถูกหักหลังจากรัฐบาลญี่ปุ่น เพราะไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้รับปากไว้ (Kratoska, 2002 : 192) และเมื่อเกิดกรณีที่บ้านโป่ง ยิ่งตอกย้ำถึงความสัมพันธ์อันเลวร้ายระหว่างรัฐบาลไทยกับกองทัพญี่ปุ่น แม้กองทัพญี่ปุ่นจะมีความพยายามแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการแต่งตั้งพลโท อาเดโตะ นากามูระ ที่มีลักษณะประนีประนอมและพยายามเข้าใจคนไทยมากกว่ามาเป็นผู้บัญชาการคนก่อนหน้า ซึ่งคำสั่งแรก ๆ ของนากามูระที่มีต่อทหารญี่ปุ่นทั้งกองทัพก็คือคำสั่งห้ามทหารญี่ปุ่นตบหน้าคนไทย (Nakamura & Murashima, 1991 : 25-26) อันเป็นสิ่งที่ทหารญี่ปุ่นทำกันอย่างปกติในกองทัพจนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ที่บ้านโป่ง แต่ทว่าสำหรับจอมพลป. แล้วดูเหมือนว่านโยบายของเขาจะยิ่งถอยห่างจากญี่ปุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อสภาพสงครามโดยรวมแล้ว ฝ่ายอักษะโดยเฉพาะกองทัพญี่ปุ่นกำลังเป็นฝ่ายถอยร่นและมีท่าทีว่าจะเป็นผู้แพ้สงคราม ยิ่งทำให้จอมพลป. ตัดสินใจเตรียมกองทัพสำหรับการต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นที่ประจำการในประเทศไทย (Kratoska, 2002 : 192) แม้ในบันทึกความทรงจำของนากามูระจะมีมุมมองที่ค่อนข้างเป็นมิตรต่อประเทศไทย แต่ในความเป็นจริงแล้ว บรรดาผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นต่างตระหนักดีถึงท่าทีของรัฐบาลไทยที่ต้องการตีห่างออกจากญี่ปุ่นเรื่อย ๆ ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นเองก็มีความระแวงระวังรวมถึงความกังวลใจในเรื่องดังกล่าวมาตลอด ถึงขนาดที่นากามูระได้เข้าพบจอมพลป. ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 เพื่อให้จอมพลป. ยืนยันว่ารัฐบาลไทยยังคงร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่น (Kratoska, 2002 : 211) ความตึงเครียดระหว่างกองทัพญี่ปุ่นและรัฐบาลไทยดำเนินไปกระทั่งจอมพลป. ถูกบีบให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 โดยมีควง อภัยวงศ์ขึ้นมารับบริหารประเทศต่อ รัฐบาลของควงเองมีความกังวลต่อความสัมพันธ์อันเปราะบางระหว่างไทยและญี่ปุ่น ซึ่งอาจเป็นเหตุให้กองทัพญี่ปุ่นตัดสินใจยึดครองประเทศไทยได้ ด้วยเหตุนี้ในสมัยของรัฐบาลควง นโยบายของรัฐบาลไทยจึงมีความพยายามที่จะกระชับความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ยินยอมให้กลุ่มเสรีไทยดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นแทน (Kratoska, 2002 : 212)

1.2 สถานการณ์ในประเทศไทยหลังคำประกาศยอมแพ้สงครามของสมเด็จพระจักรพรรดิอิโรฮิโตะ

แนวโน้มแห่งความพ่ายแพ้ของกองทัพญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ชัดเจนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อกองทัพสหรัฐอเมริกาเข้าชัยชนะเหนือกองทัพญี่ปุ่นในศึกอิโวจิมา (Battle of Iwo Jima) ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2488 และตามมาด้วยความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นที่สมรภูมิโอกินาวา (Battle of Okinawa) ในเดือนมิถุนายน ปีเดียวกัน ซึ่งสุดท้ายแล้วในเดือนสิงหาคม สหรัฐอเมริกาก็ตัดสินใจทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) และนางาซากิ (Nagasaki) ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาลไทยเตรียมพร้อมที่จะดำเนินแผนการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่น

สำหรับในประเทศไทย เมื่อญี่ปุ่นเริ่มตระหนักแล้วว่ารัฐบาลไทยพร้อมที่จะละทิ้งญี่ปุ่นและไปเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร ผู้บัญชาการทหารของกองทัพญี่ปุ่นจึงมีคำสั่งให้ทหารบางหน่วยเตรียมการที่จะยึดครองจุดยุทธศาสตร์ของประเทศไทย เช่น จังหวัดลำปาง โดยในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2488 กองทัพญี่ปุ่นได้เตรียมการที่จะยึดทางรถไฟซึ่งทหารไทยรักษาการอยู่ พร้อมทั้งมีการระดมทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ทั้งปืนกล ปืนต่อสู้อากาศยาน และปืนใหญ่มาตั้งตามถนนสายสำคัญและทางแยกในจังหวัด ซึ่งได้สร้างความตื่นตระหนกเป็นอย่างมากให้แก่ทางรัฐบาลไทย (NA. [1] MT.3.1.4.10/27) แน่หนอนว่าสิ่งที่ญี่ปุ่นรับรู้เป็นความจริงที่รัฐบาลไทยเองพร้อมที่จะละทิ้งกองทัพญี่ปุ่นได้ตลอดเวลา แต่รัฐบาลไทยได้พยายามโน้มน้าวให้ญี่ปุ่นเชื่อว่าการที่รัฐบาลไทยหักหลังญี่ปุ่นเป็นเพียงแค่ข่าวโคมลอย โดยรัฐบาลของควง อภัยวงศ์ก็พยายามแสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่า รัฐบาลมีความต้องการร่วมมือกับกองทัพญี่ปุ่น (NA. [1] MT.3.1.4.10/27) สภาวะอันอึมครึมดำเนินไปจนกระทั่งในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 เมื่อจักรพรรดิอิโรฮิโตะมีพระบรมราชโองการให้คนญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามอันเป็นจุดเริ่มต้นของจุดสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2

การประกาศยอมแพ้สงครามของญี่ปุ่นในคราวนี้เป็นที่ชัดเจนว่าสาเหตุสำคัญคือการที่สหรัฐอเมริกาคัดสินใจทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นเกรงว่าสหรัฐอเมริกาอาจจะตัดสินใจทิ้งระเบิดเมืองสำคัญอื่น ๆ ของญี่ปุ่นในอนาคตอย่างเกี่ยวโตและโตเกี่ยว การประเมินสถานการณ์ของรัฐบาลญี่ปุ่นในเรื่องนี้อยู่ภายใต้ข้อมูลที่จำกัดและความไม่รู้ ว่าสหรัฐอเมริกามีระเบิดปรมาณูในเวลานั้นเพียงแค่สองลูกเท่านั้น แต่ความเสียหายอย่างมหาศาลที่เกิดขึ้นกับทั้งสองเมืองก็ผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักว่าสงครามได้สิ้นสุดลงแล้วพร้อมกับความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น

แต่สำหรับทหารที่ประจำการอยู่ในดินแดนที่ห่างไกลจากญี่ปุ่นอย่างประเทศไทย โดยเฉพาะบรรดานายทหารระดับชั้นประทวนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอะไรมากนัก หรือข่าวสารบางอย่างที่ได้ไปก็ดูจะคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงไปมาก ทหารเหล่านี้กลับมามองต่อความพ่ายแพ้ที่น่าสับสนใจว่า ทหารหลายคนไม่ได้เสียใจต่อความพ่ายแพ้เหล่านี้เท่าใดนัก แต่ในทางตรงกันข้ามทหารเหล่านี้กลับมีความร่าเริงและมีการเตรียมที่จะเดินทางกลับญี่ปุ่น พร้อมกันนี้ยังนำยุทธโปกรณ์ประจำตัวต่าง ๆ ไปขายให้แก่พ่อค้า ด้วยความต้องการเงินสำหรับซื้อของใช้ต่าง ๆ ดังนั้นสภาพของตลาดในหัวเมืองต่าง ๆ หลังญี่ปุ่นแพ้สงครามจึงเต็มไปด้วยทหารญี่ปุ่นที่ทั้งเอายุทธโปกรณ์ของตนเองมาเร่ขาย และนายทหารญี่ปุ่นที่มารับประทานข้าวตามร้านอาหารและซื้อของใช้รวมถึงตัดเสื้อผ้า (NA. [1] MT.3.1.4.10/31)

ความร่าเริงของทหารเหล่านี้ในด้านหนึ่งพวกเขารู้สึกยินดีที่จะได้กลับบ้าน แต่อีกด้านหนึ่งเป็นทหารเหล่านี้ไม่ได้ตระหนักว่ากองทัพและประเทศญี่ปุ่นเสียหายไปขนาดไหน อย่างกรณีของ ส.อ.ฮายี เมฟูคุตะ ที่คุยกับตำรวจไทยที่จังหวัดพิษณุโลกนั้น มองว่าญี่ปุ่นกำลังเป็นฝ่ายเสียเปรียบด้วยเหตุนี้จึงต้องรีบอพยพกลับญี่ปุ่นก่อนและยอมเจรจากองส่งบศึก แต่ในเวลาอีก 15 – 20 ปีนั้น สงครามครั้งใหม่จะเกิดขึ้นเพราะกองทัพญี่ปุ่นจะพร้อมรบมากกว่านี้ เพราะได้รับวิทยาการความรู้ต่างมาจากเยอรมนีที่ส่งมอบให้ญี่ปุ่นก่อนที่จะแพ้สงคราม (NA. [1] MT.3.1.4.10/31)

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ นายทหารญี่ปุ่นทุกคนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการที่ประเทศญี่ปุ่นถูกทิ้งระเบิดปรมาณูทั้งสองลูก แต่นายทหารระดับล่างกลับมีความเข้าใจเรื่องดังกล่าวว่าระเบิดปรมาณูทั้งสองลูกนั้นเป็นของกองทัพเยอรมันที่คิดค้นขึ้นได้ในระหว่างสงคราม แต่เมื่อเยอรมนีแพ้สงครามแล้วทางสหภาพโซเวียตได้ยึดระเบิดเหล่านี้ถูกใช้โจมตีญี่ปุ่น (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) ข้อมูลดังกล่าวที่ ส.อ.ฮายี เมฟูคุตะคุยกับทางตำรวจไทยนั้น ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นข้อมูลที่เขาได้รับจากกองบัญชาการญี่ปุ่นในประเทศไทย แต่อีกส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากความคิดเห็นส่วนตัวของ ส.อ.ฮายีเอง แต่คำบอกเล่าชุดนี้ก็ทำให้เราพอจะเห็นทัศนคติของทหารญี่ปุ่นต่อสงครามในคราวนี้ว่าพวกเขามองว่าญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามในคราวนี้เพราะศักยภาพทางอาวุธที่ด้อยกว่า แต่ก็มองว่าญี่ปุ่นไม่ได้พ่ายแพ้อย่างเบ็ดเสร็จและจะลุกขึ้นมาทำสงครามได้อีกครั้งหนึ่ง พร้อมกันนี้ก็ทำให้ทัศนคติอันเลวร้ายของทหารญี่ปุ่นที่มีต่อฝ่ายสหภาพโซเวียต

ไม่เพียงนายทหารระดับชั้นประทวนเท่านั้นที่มองว่าญี่ปุ่นยังมีศักยภาพพอที่จะฟื้นฟูประเทศและทำสงครามอีกครั้งหนึ่ง นายทหารระดับนายร้อยของญี่ปุ่นเองก็มองว่าภายในเวลา 15 ปี กองทัพญี่ปุ่นจะมีความพร้อมรบและทำสงครามได้อีกครั้งหนึ่ง (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) แต่มุมมองที่น่าสนใจที่สุดคือ ทหารญี่ปุ่นระดับล่างและกลางมองว่าสงครามในครั้งต่อไปประเทศไทย จะยังคงเป็นพันธมิตรอันดีของญี่ปุ่น และจะร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับญี่ปุ่นเหมือนสงครามในคราวนี้ (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) ดูเหมือนว่าทหารญี่ปุ่นเหล่านี้จะไม่ตระหนักเลยว่ารัฐบาลไทยตั้งแต่สมัยจอมพลป. เป็นนายกรัฐมนตรี จนกระทั่งในสมัยควง อภัยวงศ์ ไม่เคยมีความจริงใจต่อกองทัพญี่ปุ่น ต่างกับบรรดากลุ่มผู้บังคับบัญชาของกองทัพญี่ปุ่นที่ตระหนักอยู่เสมอว่ารัฐบาลไทยไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไหนชั้นไหนก็ไม่น่าไว้วางใจทั้งสิ้น (Sorasak, 2021, : 205)

แม้สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นทรงประกาศยอมให้ทหารญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามแล้ว แต่รัฐบาลญี่ปุ่นเองก็ยังไม่ได้ลงนามยอมแพ้อย่างเป็นทางการ ทำให้ช่วงรอยต่อนี้กองทัพญี่ปุ่นยังมีสิทธิในการควบคุมเชลยศึกสัมพันธมิตรเหมือนเดิม ด้วยเหตุนี้จึงมีการใช้แรงงานเชลยศึกสัมพันธมิตรให้ทำงานถางหญ้า ขุดถนน และลำเลียงยุทธโปกรณ์ให้แก่กองทัพญี่ปุ่น แต่ที่น่าสนใจว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่บางอย่างของเชลยศึกก็ดีขึ้นอย่างมาก เชลยศึกหลายคนได้รับแจกเสื้อผ้าชุดใหม่ นอกจากนี้การทำร้ายเชลยศึกอย่างไรเหตุผลที่ทหารญี่ปุ่นปฏิบัติมาตลอดสงครามก็ลดน้อยลงเป็นอย่างมาก แม้แต่ในคราวที่เชลยศึกอเมริกันที่ทราบข่าวการยอมแพ้ของฝ่ายญี่ปุ่นได้ตัดสินใจเชิญธงชาติของตนในค่ายกักกัน ทางฝ่ายทหารญี่ปุ่นก็ได้ส่งโทรเลขหรือส่งให้นางชาติดึงแต่อย่างใด ความผ่อนผันกฎข้อบังคับในค่ายกักกันทำให้เชลยศึกหลายคนตัดสินใจแอบหนีออกไปขอข่าวคนไทยที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณค่ายของกองทัพญี่ปุ่นรับประทาน โดยเมื่อรับประทานข้าวเสร็จแล้วก็กลับมานอนที่ค่ายทหารญี่ปุ่นตามเดิม (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) พร้อมกันนี้การปฏิบัติต่อคนไทยที่อยู่รอบค่ายของทหารญี่ปุ่นก็ดีขึ้นกว่าในช่วงสงครามที่ทหารญี่ปุ่นมักปฏิบัติต่อคนไทยอย่างดูถูกดูแคลน (NA. [1] MT.3.1.4.10/31)

เมื่อเปรียบเทียบกับในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2488 หนึ่งวันก่อนหน้าที่ญี่ปุ่นจะประกาศยอมแพ้สงคราม จะพบว่าการลงโทษเชลยศึกอย่างไรเหตุผลยังคงปรากฏขึ้นอย่างเป็นปกติในกองทัพญี่ปุ่น แม้แต่เรื่องเล็กน้อย อย่างการที่เชลยศึกของไม่ไหว บ่อยครั้งที่สายลับของรัฐบาลไทยซึ่งถูกส่งไปเฝ้าดูกองทัพญี่ปุ่นได้รายงานสถานการณ์ของเชลยศึกสัมพันธมิตรว่าอยู่ในสภาวะที่ย่ำแย่เป็นอย่างมาก บางคนเหลือเพียงกางเกงเก่า ๆ เพียงตัวเดียว ยังไม่นับรวมถึงการเลี้ยงดูเชลยศึกสัมพันธมิตรที่ย่ำแย่เป็นอย่างมาก ถึงขนาดนี้ที่ว่าเชลยศึก 160 คน ได้รับประทานอาหารเพียงต้มผักกับไก่ 1 ตัว ต่อมื้อเท่านั้น (NA. [1] MT.3.1.4.10/31) ซึ่งการปันส่วนอาหารจำนวนน้อยต่อความต้องการของเชลยศึกเป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นตลอดสงคราม เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นพยายามสงวนทรัพยากรไว้ให้กับทหารญี่ปุ่น แม้ว่าการณ์ของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยจะมีความเป็นอยู่สุขสบายกว่ากองทัพญี่ปุ่นซึ่งประจำการอยู่ที่อื่น ๆ ก็ไม่ได้ทำให้กองทัพญี่ปุ่นยอมให้เชลยศึกมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแต่อย่างใด

2. รัฐบาลไทยกับการจัดการปัญหาเรื่องเชลยศึกญี่ปุ่น

ในช่วงรอยต่อระหว่างที่สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นทรงประกาศให้ญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามจนถึงวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นวันที่รัฐบาลญี่ปุ่นลงนามยอมแพ้สงครามอย่างเป็นทางการ แม้บรรดาเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรยังอยู่ในการควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลไทยเองได้จัดตั้งกองอำนวยการสันติภาพขึ้น เพื่อเตรียมการที่จะรับดูแลเชลยศึกสัมพันธมิตรต่อจากกองทัพญี่ปุ่น และในเวลาเดียวกันก็เตรียมการที่จะควบคุมทหารญี่ปุ่นที่กำลังจะมีสถานะเป็นเชลยศึกในเวลาอันใกล้ (NA. (2) SR.0201.98/54) ในส่วนของกองทัพญี่ปุ่นได้ส่งนายทหารมาติดต่อกับรัฐบาลไทย เพื่อร่วมกันพิจารณาในเรื่องการปลดปล่อยเชลยศึกสัมพันธมิตรและการรวบรวมเชลยศึกเหล่านี้ที่กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย และในอินโดจีนเพื่อให้ง่ายต่อการดูแล สำหรับทหารญี่ปุ่นที่กำลังแปรสภาพเป็นเชลยศึกนั้น ทางกองทัพญี่ปุ่นก็ได้เตรียมการที่จะส่งมอบค่ายทหารที่กองทัพญี่ปุ่นประจำการอยู่ให้อยู่ในการดูแลของฝ่ายสัมพันธมิตรและประเทศไทย (NA. BK. 3.7/3)

2.1 การจัดการทหารญี่ปุ่นในฐานะเชลยศึก

การที่ทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำการอยู่ที่ประเทศไทยมีอยู่จำนวนมากและกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ ด้วยเหตุนี้การจะรวบรวมทหารญี่ปุ่นทั้งหมดมาไว้ที่ใดที่หนึ่งจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่ขณะเดียวกันทางฝ่ายสัมพันธมิตรก็ต้องการรวบรวมทหารญี่ปุ่นเหล่านี้เพื่อสอบสวนหาทหารญี่ปุ่นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากรสงคราม และยังไม่ต้องการให้เชลยศึกญี่ปุ่นเหล่านี้ได้อยู่ร่วมค่ายเดียวกับเชลยศึกสัมพันธมิตรด้วยเกรงว่าจะเกิดความวุ่นวายขึ้น แผนการดังกล่าวของฝ่ายสัมพันธมิตรจำเป็นต้องพึ่งพา

การขนส่งที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งค่ายสำหรับกักกันเชลยศึกไว้ตามจังหวัดที่มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางรถไฟหรือมีแม่น้ำผ่าน เช่นที่จังหวัดราชบุรี นครปฐม นครนายก เชียงใหม่และกรุงเทพฯ เป็นต้น แล้วให้โยกย้ายทหารญี่ปุ่นในจังหวัดใกล้เคียงมาไว้ที่ค่ายดังกล่าว (NA. BK. 3.7/3) แต่สำหรับเชลยศึกที่มียศตั้งแต่พันเอกขึ้นไปนั้น รัฐบาลไทยได้มีคำสั่งให้ส่งตัวคนเหล่านี้ไปกักกันที่กรุงเทพฯ (NA. BK. 3.13/1)

ทว่าการส่งเชลยศึกเข้าค่ายกักกันต่าง ๆ กลับเป็นไปด้วยความล่าช้า จนเป็นเหตุให้ผู้บัญชาการฝ่ายสัมพันธมิตรในประเทศไทยได้มีหนังสือถึงแม่ทัพใหญ่ฝ่ายไทยเป็นการส่วนตัว ให้นำเรือที่ใช้สัญจรหรือขนส่งสินค้าที่มีอยู่จำนวนมาก มาใช้ขนส่งเชลยศึกเหล่านี้เสียก่อน เพราะเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องรีบรวบรวมเชลยศึกญี่ปุ่นไปไว้ยังค่ายกักกัน (NA. BK. 3.13/1)

เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาควบคุมการจัดการเรื่องเชลยศึกในประเทศไทยแล้ว ก็ได้มอบหมายให้รัฐบาลไทยดูแลเรื่องอาหารของทหารญี่ปุ่น ซึ่งประเทศไทยและอีกหลาย ๆ ประเทศต่างเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องการปันส่วนอาหารหลังสงครามยุติลง ด้วยเหตุนี้จึงมีกำหนดอัตราค่าอาหารสำหรับเชลยศึกญี่ปุ่น ในอัตราคนละ 1.5 บาท ต่อวัน โดยรัฐบาลไทยได้ใช้วิธีให้พ่อค้าประมูลราคาอาหารเพื่อจัดส่งวัตถุดิบและเครื่องปรุงต่าง ๆ เพื่อมอบให้กับเชลยศึกญี่ปุ่นทำอาหารกินเอง (NA. BK. 3.7.1/13) อย่างไรก็ตามคุณภาพของอาหารของค่ายกักกันแต่ละแห่งกลับไม่ได้มีมาตรฐานเดียวกัน แต่ขึ้นอยู่กับราคาสินค้าในท้องถิ่น รวมทั้งนโยบายของข้าราชการและทหารในจังหวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของค่ายกักกันว่าจะมีนโยบายดูแลเชลยศึกอย่างไร

เรื่องเบี้ยเลี้ยงสำหรับเชลยศึกแม้ว่ารัฐบาลไทยจะจ่ายเบี้ยเลี้ยงเชลยศึกแต่ละกลุ่ม ได้แก่เชลยศึกญี่ปุ่น สัมพันธมิตร และเกาหลี ในอัตราเดียวกันคือวันละ 1.5 บาท แต่ในความเป็นจริงแล้ว เชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรมักจะได้รับเงินเลี้ยงดูเพิ่มจากรัฐบาลไทยในทุกครั้งที่ทางฝ่ายสัมพันธมิตรร้องขอมา นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังขอความร่วมมือจากบรรดาห้างร้านหรือเจ้าสัวตามพื้นที่ที่มีค่ายเชลยศึกสัมพันธมิตรตั้งอยู่ ให้ช่วยกันบริจาคเงิน สิ่งของและอาหารให้แก่เชลยศึกสัมพันธมิตร (NA. BK. 3.7/3) ทำให้คุณภาพชีวิตของเชลยศึกสัมพันธมิตรมีทิศทางที่จะดีกว่าเชลยศึกญี่ปุ่นและเกาหลี สาเหตุที่รัฐบาลไทยต้องให้ความใส่ใจเชลยศึกสัมพันธมิตรมากกว่าชาติอื่นก็เพราะว่ารัฐบาลไทยต้องการให้การเจรจาสันติภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นไปในทางที่ยอมรับสถานะว่าไทยไม่ได้เป็นผู้แพ้สงคราม เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่องเชลยศึกจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่รัฐบาลไทยให้ความใส่ใจเป็นพิเศษ

โดยภาพรวมแล้วรัฐบาลไทยมีนโยบายอย่างชัดเจนว่าการเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นให้ทำอย่างประหยัด ด้วยการลดจำนวนวัตถุดิบให้น้อยที่สุด รวมไปถึงการใช้วัตถุดิบที่คุณภาพต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะไม่อยากจะเพิ่มค่าเลี้ยงดูให้แก่ทหารญี่ปุ่น (NA. BK. 3.7.1/19) นโยบายของรัฐบาลไทยเช่นนี้เกิดขึ้นภายใต้ข้อตกลงที่รัฐบาลไทยได้ทำกับฝ่ายญี่ปุ่นแล้วว่าทางรัฐบาลญี่ปุ่นจะเป็นคนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ภายหลัง แต่ขอให้รัฐบาลจ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน น่าตกใจที่ว่่านโยบายเหล่านี้ออกมาหลังจากที่รัฐบาลไทยได้รับปากกับทางฝ่ายสัมพันธมิตรแล้วว่า พวกเขาจะเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นอย่างมีมนุษยธรรมและจะพยายามกำหนดอัตราค่าเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นให้เท่ากับทหารไทยในเร็ววัน (NA. BK. 3.7.1/14)

เพื่อประหยัดงบประมาณค่าอาหาร รัฐบาลไทยยังได้กำหนดอัตราปันส่วนอาหารให้แก่ทหารญี่ปุ่นไว้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกจะเป็นอัตราปันส่วนมาตรฐาน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคืออัตราเป็นส่วนกรรมกร สำหรับทหารที่ถูกใช้แรงงานอย่างหนัก ซึ่งเป็นงานที่ถูกเพิ่มเติมขึ้นมา เช่นงานก่อสร้างสาธารณูปโภคโดยไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ต้องทำในค่ายกักกัน (NA. BK. 3.7.1/13) อย่างไรก็ตามด้วยค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ ทำให้เบี้ยเลี้ยงที่ฝ่ายสัมพันธมิตรและไทยกำหนดให้ทหารญี่ปุ่นไม่เพียงพอและในหลายครั้งค่าอาหารที่จัดหาให้ทหารญี่ปุ่นก็เกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ จำนวนทหารญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะค่ายกักกันในประเทศไทยไม่เพียงแต่ควบคุมทหารญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในไทยเท่านั้น แต่ฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างอังกฤษและเนเธอร์แลนด์ยังได้นำทหารญี่ปุ่นที่เคยประจำการอยู่ในเมืองขึ้นของตนอย่าง พม่าและสิงคโปร์เข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วย ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (NA. BK. 3.7.1/13) ประกอบกับการเก็บรักษาวัตถุดิบที่ไม่ได้คุณภาพและการไม่จัดลำดับการใช้ ทำให้วัตถุดิบจำนวนมากเน่าเสียเกินกว่าที่จะบริโภคได้ ซึ่งสถานการณ์นี้จะเลวร้ายยิ่งขึ้นแม้ว่าทางฝ่ายสัมพันธมิตรจะอนุญาตให้รัฐบาลไทยใช้เสบียงของกองทัพญี่ปุ่นที่คงเหลือมาจากสงครามปันส่วนให้กับทหารญี่ปุ่นเพิ่มเติมแล้วก็ตาม (NA. BK. 3.7.1/13)

ปัญหาเรื่องปริมาณอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภค ทำให้บางค่ายกักกันต้องหันมาปรับเปลี่ยนชนิดของวัตถุดิบให้มีราคาถูกลง เช่น การหันมาสั่งปลาน้ำจืดแทนปลาน้ำเค็มที่มีราคาแพง รวมไปถึงการเปลี่ยนคุณภาพของข้าวจากเดิมที่ใช้ข้าวสารชนิด

10 เปอร์เซ็นต์ ก็หันมาใช้ข้าวสารชนิด 30 เปอร์เซ็นต์ แทน (NA. BK. 3.7.1/13) นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังสนับสนุนให้เชลยศึกญี่ปุ่นปลูกผักและเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารเพิ่มเติมจากที่บ้านส่วนตัว (NA. BK. 3.7.1/13)

ปัจจัยของภาวะเงินเฟ้อไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ทำให้ปริมาณและคุณภาพอาหารของทหารญี่ปุ่นแย่ แต่การคอร์รัปชันของทหารไทยก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้สถานการณ์ดังกล่าวเลวร้ายกว่าเดิม อย่างที่จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นหนึ่งในค่ายกักกันทหารญี่ปุ่นที่ใหญ่ที่สุด พบว่ามีทหารไทยที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการสั่งซื้อวัตถุดิบได้ช่วยเหลือพ่อค้าด้วยการส่งแต่ปลาหูเค็มแห้งเพียงอย่างเดียวเพื่อเป็นเสบียงให้แก่ทหารญี่ปุ่น ทั้ง ๆ ที่ในข้อตกลงการประมูลวัตถุดิบที่พ่อค้าต้องส่งให้นั้นมีวัตถุดิบหลายชนิด ซึ่งรวมไปถึงผักชนิดต่าง ๆ ที่ราคาถูกกว่าและคุณภาพดีกว่าปลาหูเค็มแห้งที่พ่อค้าประมูลไว้ในราคาสูงกว่าอาหารอื่นซึ่งจะต้องจัดหาให้แก่เชลยศึกญี่ปุ่น (NA. BK. 3.7.1/21)

ปัญหาดังกล่าวสำหรับฝ่ายรัฐบาลไทยแล้วนับว่าเป็นเรื่องใหญ่เป็นอย่างมากถ้าฝ่ายสัมพันธมิตรรับรู้ ทำให้กองทัพไทยได้เรียก พ.อ. แลว เถลิงพล ผู้บัญชาการกรมทหารราบที่ 5 ที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องการปันส่วนอาหารของทหารญี่ปุ่นที่ค่ายจังหวัดนครนายกมาสอบสวน พ.อ. แลว กลับให้การว่าการที่ส่งปลาหูเค็มแห้งอย่างเดียวเพราะไม่ต้องการให้พ่อค้าขาดทุน ดูเหมือนว่าคำให้การของ พ.อ. แลว ยิ่งทำให้กองทัพตระหนักถึงความไม่ชอบมาพากลของการจัดการเรื่องอาหารที่นครนายก ด้วยเหตุนี้จึงมีคำสั่งให้หน่วยทหารที่ดูแลเรื่องดังกล่าวฟ้องล้มละลายพ่อค้าที่ไม่สามารถจัดส่งอาหารได้ตามที่ประมูลไว้ พร้อมกันนี้ยังได้ออกข้อกำหนดประเภทวัตถุดิบสำหรับพ่อค้าที่ประมูลจัดส่งอาหารที่ค่ายกักกันจังหวัดนครนายกจะต้องจัดส่งให้ ได้แก่ ผักชนิดต่าง ๆ เช่น ผักกาดขาว พักทอง มันเทศ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ทั้งหมู ปลา ไช้เบ็ด ไช้ไก่ ผลไม้อย่างกล้วยหอม สับปะรด และเครื่องปรุงต่าง ๆ รวมไปถึงใบชา ส่วนข้าวสารได้กำหนดว่าจะต้องเป็นข้าวเจ้าชนิด 55 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามเรื่องดังกล่าวกับยุคที่การฟ้องร้องพ่อค้า โดยไม่มีการสืบสวนเพิ่มเติมว่ามีนายทหารนายใดหรือไม่ที่ได้รับประโยชน์จากพ่อค้าในคราวนี้ (NA. BK. 3.7.1/21)

แม้ว่าในค่ายกักกันในหลายจังหวัดโดยเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ จะมีปัญหาเรื่องอาหารสำหรับเลี้ยงเชลยศึกญี่ปุ่นนั้นมียู่อัจฉริยะและมีประเภทให้เลือกไม่หลากหลายมากนัก แต่ในทางตรงกันข้ามแล้วสำหรับค่ายกักกันในกรุงเทพฯ ซึ่งถูกใช้สำหรับกักกันเชลยศึกญี่ปุ่นที่เป็นนายทหารในกองทัพ กลับมีรายการอาหารที่หลากหลายกว่ามาก นอกจากอาหารตามปกติที่ได้รับอย่างมันฝรั่ง ผักสด เนื้อสัตว์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงชา ค่ายกักกันในกรุงเทพฯ ยังมีไอศกรีมและนมสดสำหรับเชลยศึกอีกด้วย (NA. BK. 3.7/27) ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทยประสบภาวะขาดแคลนอาหารเป็นอย่างมาก ทว่ารัฐบาลไทยสามารถจัดสรรไอศกรีมและนมซึ่งถือว่าเป็นอาหารที่ฟุ่มเฟือยสำหรับคนทั่วไปให้แก่เชลยศึกญี่ปุ่นได้

สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เราเห็นภาพว่าชีวิตเชลยศึกญี่ปุ่นที่อยู่ในค่ายกักกันในเขตภูมิภาคจะมีสภาพชีวิตที่ยากลำบากกว่าเชลยศึกที่ถูกกักกันอยู่กรุงเทพฯ ปัจจัยสำคัญก็คือ การที่รัฐบาลใช้วิธีการประมูลอาหารจากพ่อค้าภายในจังหวัด ทำให้ค่ายกักกันในส่วนภูมิภาคมีแนวโน้มที่จะได้รับอาหารที่มีความหลากหลายน้อยกว่า ค่ายกักกันในกรุงเทพฯ ที่พ่อค้าสามารถติดต่อหาสินค้าได้หลายชนิดมากกว่า อีกทั้งการที่เชลยศึกจำนวนมากที่ค่ายกักกันที่กรุงเทพฯ ล้วนแต่เป็นนายทหารระดับสูงในกองทัพญี่ปุ่น ทำให้แนวโน้มที่รัฐบาลไทยดูแลเชลยศึกเหล่านี้ดีกว่าเชลยศึกในค่ายกักกันตามส่วนภูมิภาคที่ไม่ใช่ นายทหารระดับสูง

2.2 การจัดการพลเรือนญี่ปุ่นในฐานะเชลยศึก

นอกจากทหารแล้วยังมีพลเรือนญี่ปุ่นจำนวนมากอยู่ในประเทศไทยขณะนั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อสงครามโลกยุติลงอย่างเป็นทางการ ฝ่ายสัมพันธมิตรได้มีคำสั่งให้รัฐบาลไทยรีบดำเนินการควบคุมให้ชาวญี่ปุ่นอยู่แต่ในบ้านของตนเองเท่านั้น เพราะแม้ญี่ปุ่นจะประกาศยอมแพ้สงครามอย่างเป็นทางการไปกว่าหนึ่งเดือนแล้ว พลเรือนชาวญี่ปุ่นที่ตกอยู่ในสถานะเชลยศึกกลับยังคงเดินทางไปไหนมาได้โดยสะดวก (NA. BK. 3.13/1) กระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. 2489 รัฐบาลไทยจึงมีมาตรการที่เคร่งครัดมากขึ้นในการควบคุมพลเรือนชาวญี่ปุ่นให้อยู่แต่เฉพาะในเขตบ้านพักของตนเองเท่านั้น ยกเว้นกรณีที่ต้องไปซื้อของมาประกอบอาหารนั้น อย่างไรก็ตามทางรัฐบาลไทยยังอนุญาตให้พลเรือนญี่ปุ่นออกจากบ้านเพื่อไปซื้ออาหารได้ทุกวันแต่ต้องมีเจ้าหน้าที่ตามควบคุมไปด้วย รวมทั้งห้ามมิให้บุคคลภายนอกติดต่อกับคนเหล่านี้ ยกเว้นจะได้รับอนุญาตเป็นรายบุคคลไป (NA. BK. 3.13/1) นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นจากความกังวลว่าพลเรือนเหล่านี้อาจติดต่อกับทหารหรือสายลับญี่ปุ่นคนอื่น ๆ เพื่อก่อความวุ่นวาย หรืออาจจะหลบหนีออกจากประเทศไทยออกไปในกรณีที่พลเรือนเหล่านี้ได้กระทำอาชญากรรมในระหว่างสงคราม

ในเวลาต่อมารัฐบาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่จับกุมพลเรือนญี่ปุ่นทุกคน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สถานทูตและสถานกงสุลไปไว้ยังค่ายกักกันที่บางบัวทอง (NA. BK. 3.7/22) ซึ่งรัฐบาลได้สร้างขึ้นเพื่อใช้คุมขังพลเรือนญี่ปุ่น เพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรดำเนินการ

สอบสวนหาชาวญี่ปุ่นที่มีส่วนร่วมในการกระทำอาชญากรรมสงครามได้โดยสะดวก นอกจากพลเรือนญี่ปุ่นแล้วในบริเวณค่ายที่บางบัวทองนั้นยังมีเชลยศึกได้หัวหน้าที่ถูกเกณฑ์มาสงครามในคราวนี้พร้อมกับกองทัพญี่ปุ่นอีกด้วย

นอกจากกักกันเชลยศึกญี่ปุ่นไว้ที่ค่ายบางบัวทองแล้ว รัฐบาลยังมีแผนที่จะนำเชลยศึกเหล่านี้ไปกักกันที่เกาะต่าง ๆ ในประเทศไทย เช่น เกาะกูด เกาะช้าง เกาะล้าน เกาะไผ่ เกาะสีชัง เกาะเต่า เกาะสมุยและเกาะพะงัน (NA. BK. 3.7/24) เนื่องจากรัฐบาลกังวลว่าค่ายกักกันที่บางบัวทองอาจจะไม่สามารถรองรับจำนวนเชลยศึกจำนวนมากได้ นอกจากนี้ยังเป็นการง่ายต่อการดูแลรักษาความปลอดภัยป้องกันไม่ให้เชลยศึกหนีออกจากค่ายหากถูกข่มขู่ขังอยู่ในเกาะ อย่างไรก็ตามการขนย้ายเชลยศึกจำนวนมากไปไว้ตามเกาะต่าง ๆ นอกจากจะเพิ่มภาระให้แก่รัฐบาลแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายจ่ายจำนวนมากที่จะต้องจัดการสร้างที่พักและสาธารณูปโภคให้แก่เชลยศึก นอกจากนี้จำนวนเชลยศึกพลเรือนก็ไม่ได้มีจำนวนมากเหมือนเชลยศึกทหารญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ค่ายกักกันบางบัวทองจึงถูกใช้เพื่อควบคุมเชลยศึกพลเรือนญี่ปุ่นต่อไป

ค่ายบางบัวทองเป็นค่ายใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นมาใช้กักกันเชลยศึกหลังสงครามยุติโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดสร้างอาคารและจัดหาของเครื่องอุปโภคบริโภค รวมทั้งจัดหาเครื่องมือแพทย์ให้เพียงพอต่อจำนวนเชลยศึกที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีการจัดสร้างอาคารที่พัก โดยแยกระหว่างพลเรือนที่เป็นคนโสดกับพลเรือนที่อยู่เป็นครอบครัวออกจากกัน มีการจัดการด้านสุขาภิบาลและโรงครัวให้ถูกสุขอนามัย พร้อมกันนี้ยังได้สร้างโรงพยาบาลซึ่งมีห้องผ่าตัด โดยนำเครื่องมือทางการแพทย์มาจากโรงพยาบาลอริฮาร่า ซึ่งเป็นโรงพยาบาลทหารของกองทัพญี่ปุ่นที่สร้างขึ้นในระหว่างสงคราม (NA. BK. 3.7/24)

โดยทั่วไปแล้วหลักการเลี้ยงดูพลเรือนชาวญี่ปุ่นนั้นมีการปฏิบัติเช่นเดียวกับทหารญี่ปุ่น โดยเชลยศึกพลเรือนแต่ละคนจะได้รับเงินค่าอาหารคนละ 1.5 บาทต่อวัน โดยรัฐบาลจะจัดวัตถุดิบให้แก่ชาวญี่ปุ่นสำหรับประกอบอาหารรับประทาน ส่วนกฎต่าง ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับเชลยศึกเกาหลีและได้หัวหน้าที่ถูกกักกันอยู่ในค่ายเดียวกัน ที่ผู้ถูกกักกันจะต้องขออนุญาตผู้บัญชาการค่ายเสียก่อนถึงจะได้รับอนุญาตให้ออกนอกค่ายเพื่อไปติดต่อราชการหรือทำภารกิจต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด (NA. BK. 3.7/24)

แม้ว่าเชลยศึกญี่ปุ่นที่ถูกกักกันในค่ายบางบัวทองจะไม่ได้มีชีวิตที่สะดวกสบายแต่ก็ได้ยากลำบาก ยิ่งเมื่อเทียบกับชีวิตของบรรดาเชลยศึกสัมพันธมิตรที่ถูกกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์มาใช้แรงงานอย่างหนักในระหว่างสงคราม อย่างไรก็ตามนายคุมายาโมโตะ (Yamamoto Kumaichi) เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยในขณะนั้น ซึ่งกำลังจะต้องยุติการปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากไทยกับญี่ปุ่นยุติความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ได้ส่งหนังสือแจ้งรัฐบาลไทยให้ปฏิบัติต่อชาวญี่ปุ่นด้วยความยุติธรรมตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและเห็นอกเห็นใจชาวญี่ปุ่นตามหลักมนุษยธรรม รวมทั้งขอให้เคารพในกรรมสิทธิ์และทรัพย์สินของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย (NA. BK. 3.13/1) จดหมายฉบับดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความกังวลใจของรัฐบาลญี่ปุ่นที่จะไม่มีผู้แทนปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทยอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าทางรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจะปฏิบัติต่อชาวญี่ปุ่นเช่นที่กองทัพญี่ปุ่นเคยปฏิบัติต่อเชลยศึกสัมพันธมิตรในระหว่างสงคราม

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2489 นายยามาโมโตะยังได้มีหนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศของไทยอีกครั้งหนึ่ง หลังจากได้รับทราบข่าวว่าทางฝ่ายสัมพันธมิตรได้เตรียมการส่งทหารญี่ปุ่นกลับประเทศ ด้วยเหตุนี้ นายยามาโมโตะจึงขอให้รัฐบาลไทยช่วยส่งพลเรือนญี่ปุ่นเหล่านี้กลับพร้อมกับทหาร โดยให้เหตุผลว่าค่ายกักกันที่พลเรือนญี่ปุ่นอยู่มีสภาพคับแคบ ซึ่งพลเรือนเหล่านี้ต้องมีชีวิตอยู่อย่างลำบากมาตั้งแต่สงครามยุติลง นอกจากนี้พลเรือนญี่ปุ่นในค่ายกักกันมีอยู่เพียง 4 พันคน เมื่อเทียบกับจำนวนทหารญี่ปุ่นที่มีนับแสนนายนั้น การส่งพลเรือนญี่ปุ่นกลับประเทศพร้อม ๆ กับทหารก็ไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อทหารญี่ปุ่นกลับแต่อย่างใด (NA. BK. 3.7/27) ซึ่งในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2489 ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัฐบาลไทยก็ได้พิจารณาเรื่องการส่งพลเรือนญี่ปุ่นกลับประเทศโดยที่วางแผนจะลำเลียงบรรดาเชลยศึกจากค่ายบางบัวทองมายังท่าเรือคลองเตยเพื่อขึ้นเรือกลับประเทศ (NA. BK. 3.7/27) สุดท้ายแล้วบรรดาพลเรือนญี่ปุ่นก็ได้เดินทางกลับประเทศพร้อม ๆ กับที่รัฐบาลไทยเริ่มขนส่งทหารญี่ปุ่นที่อยู่ในสถานะเชลยศึกกลับประเทศพร้อม ๆ กัน

3. เชลยศึกญี่ปุ่นกับปัญหาอาชญากรรม

ในระหว่างที่สงครามโลกดำเนินอยู่ ทหารและพลเรือนญี่ปุ่นจำนวนมากต่างมีส่วนรู้เห็นหรือสนับสนุนต่อการกระทำอาชญากรรมต่อเชลยศึกสัมพันธมิตร นอกจากนี้เชลยศึกญี่ปุ่นบางส่วนแม้จะไม่ได้มีส่วนร่วมต่อการกระทำอาชญากรรม แต่ก็ไม่ต้องการถูกควบคุมตัวโดยฝ่ายสัมพันธมิตร ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลไทยพยายามกวาดต้อนทหารและพลเรือนญี่ปุ่นเข้ามายังค่าย

กักกัน ก็มีชาวญี่ปุ่นจำนวนมากพยายามหลบหนีการจับกุม นอกจากนี้เชลยศึกญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งเมื่อถูกกักขังอยู่ในค่ายแล้วก็พยายามหลบหนีจากค่าย โดยมากแล้วเชลยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ที่พวกเขาได้รับอนุญาตออกจากค่ายเพื่อทำกิจกรรมส่วนตัวหรืองานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นเวลาหลบหนี ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมเชลยศึกญี่ปุ่น โดยกำหนดให้เชลยที่จะออกไปนอกค่ายต้องมีบัตรอนุญาตที่ได้รับจากทางผู้คุมค่าย หากชาวญี่ปุ่นคนใดอยู่นอกค่ายกักกันโดยไม่มีใบอนุญาตจะถูกจับกุมเพื่อส่งมอบให้กับผู้บังคับการกองทหารญี่ปุ่นในเขตทำการสอบสวนพร้อมกับต้องส่งรายงานสอบสวนโดยละเอียดให้แก่ผู้แทนของฝ่ายสัมพันธมิตร สำหรับคนญี่ปุ่นที่พยายามจะหนีหรือต่อสู้ให้เจ้าหน้าที่สามารถยิงชาวญี่ปุ่นเหล่านั้นได้ ซึ่งทหารและพลเรือนที่หลบหนีนั้นหากถูกจับกุมได้จะถูกพิจารณาโทษเพิ่มอีกด้วย (NA. BK. 3.7/27)

แม้ว่าญี่ปุ่นจะประกาศยอมแพ้สงครามตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2488 แต่ที่รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจะเข้าควบคุมบรรดาทหารญี่ปุ่นที่กลายเป็นเชลยศึกก็ล่วงเลยไปถึงเดือนกันยายน ด้วยเหตุนี้ในช่วงรอยต่อของเวลาช่วงนี้ ทำให้ทหารญี่ปุ่นจำนวนมากได้พากันหลบหนีออกจากค่าย ซึ่งจำนวนของทหารญี่ปุ่นที่หลบหนีมีมากกว่า 500 คน (NA. BK. 3.7/27) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงจำเป็นต้องเร่งจับกุมทหารญี่ปุ่นเหล่านี้ตามคำสั่งของฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งในหลาย ๆ ครั้งทหารญี่ปุ่นได้ตัดสินใจขัดขืนการจับกุมจนเกิดการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายทหารไทยและทหารญี่ปุ่น (NA. BK. 3.7/30) แม้ว่าเชลยศึกบางส่วนจะถูกจับกุมได้ แต่ในเวลาต่อมาก็หลบหนีออกจากค่ายกักกัน (NA. BK. 3.7/27) หรือบางกรณีเชลยศึกที่ตกเป็นอาชญากรรมสงครามถึงกับสามารถหลบหนีออกจากเรือนจำบางขวางได้ (NA. BK. 3.7/30) สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนภาพความหละหลวมของรัฐบาลไทยต่อการควบคุมเชลยศึก แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เราตระหนักว่าไม่ใช่แต่เพียงทรัพยากรทางด้านยุทธโศภกรรมที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ทรัพยากรคนที่จะใช้ควบคุมเชลยศึกที่มีจำนวนมากให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งในสภาวะหลังสงคราม

นอกจากปัญหาเชลยศึกหลบหนีแล้ว ยังมีปัญหาเชลยศึกญี่ปุ่นก่ออาชญากรรม เช่น กรณีทหารญี่ปุ่นชิงทรัพย์คนไทยในเดือนตุลาคม พ.ศ.2488 (NA. BK. 3.13/1) หรือเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างทหารไทยกับเชลยศึกญี่ปุ่นที่วัดสี่มุม โดยทางญี่ปุ่นอ้างว่าทหารไทยได้เข้าไปขโมยของจากค่ายทหารญี่ปุ่น จึงมีการยกพวกมารุมทำร้ายทหารไทยจนได้รับบาดเจ็บสาหัส (NA. BK. 3.13/2)

ขณะเดียวกันเชลยศึกญี่ปุ่นก็ตกเป็นฝ่ายผู้เสียหาย ทั้งการถูกทำร้ายหรือปล้นสะดมทั้งจากคนไทยและทหารสัมพันธมิตรที่เข้ามาประจำการในประเทศไทย อย่างกรณีที่ทหารแขกและคนไทยร่วมกันปล้นบ้านคนญี่ปุ่นที่ถูกนำตัวไปกักกันที่ค่ายทหาร ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลไทยจะสั่งให้ตำรวจรักษาการณ์บ้านของคนญี่ปุ่นเหล่านี้ (NA. BK. 3.8/47) เพราะตระหนักดีว่าในสภาวะข้าวยากหมากแพง และการที่ทหารต่างชาติเข้ามาประจำการในประเทศไทยพร้อมกับการติดอาวุธสงคราม การลักขโมยและปล้นสะดมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามการที่อาวุธสงครามเป็นสิ่งที่ย่าง่ายด้วยเหตุนี้การปล้นสะดมจึงกระทำได้ง่าย แม้จะมีตำรวจคอยลาดตระเวนอยู่เป็นประจำ

หลายครั้งการปล้นก็ไม่ได้เกิดกับบ้านร้างที่ถูกปล่อยทิ้ง แม้แต่ค่ายทหารที่มีทหารคอยรักษาการณ์ก็ตกเป็นเป้าหมายของการปล้นสะดมได้เช่นกัน อย่างกรณีที่คนไทยกลุ่มหนึ่งได้บุกเข้าค่ายทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดเชียงใหม่ นำสนใจว่าเหตุการณ์ครั้งนี้คนไทยที่เข้าไปปล้นค่ายทหารญี่ปุ่นไม่ใช่พลเรือนแต่เป็นทหารบก (NA. BK. 3.8/48) สิ่งเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนสภาวะหลังสงครามได้เป็นอย่างดีว่า สภาวะยากแค้นหลังสงคราม ผู้คนจำนวนมากตกงานเนื่องจากโรงงานหลายแห่งที่ถูกปิดลง และความอดอยากจากสภาวะเงินเฟ้อ สิ่งเหล่านี้ได้ผลักดันให้อาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาใด ๆ ได้

แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ แม้จะมีการก่ออาชญากรรมจำนวนมาก แต่จำนวนเชลยศึกญี่ปุ่นที่กระทำอาชญากรรมทั้งการปล้นและลักทรัพย์ รวมไปถึงทะเลาะวิวาทกลับพบว่ามีจำนวนน้อยมาก ยิ่งเมื่อเทียบกับเชลยศึกสัมพันธมิตรแล้ว จะพบได้ว่าเชลยศึกญี่ปุ่นอยู่ในระเบียบวินัยมากกว่า ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสถานะของทหารญี่ปุ่นที่ตกเป็นผู้แพ้สงคราม อีกส่วนหนึ่งต้องยอมรับว่าการควบคุมระเบียบวินัยของนายทหารญี่ปุ่นนั้นมีความเข้มงวดมากกว่าเชลยศึกสัมพันธมิตรเป็นอย่างมาก เพราะหลายครั้งการกระทำผิดของเชลยศึกสัมพันธมิตรได้รับการปกป้องโดยนายทหารฝ่ายสัมพันธมิตรแทนที่จะนำตัวมาลงโทษตามกฎหมาย

4. ความสัมพันธ์ไทย – ญี่ปุ่นหลังสงครามยุติลง

แม้ว่ารัฐบาลไทยจะเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เมื่อสงครามยุติลงปรากฏว่าไทยกลับมีสถานะแตกต่างจากญี่ปุ่น แม้จะไม่ใช้ทางพฤตินัย เพราะไทยต้องปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของฝ่ายสัมพันธมิตรเช่นที่ญี่ปุ่นก็ต้องกระทำ แต่ในทางนิตินัยแล้วรัฐบาลไทยได้รับการยอมรับว่าไม่ใช่ผู้แพ้สงคราม แม้ว่ากรณีดังกล่าวจะเป็นผลพวงมาจากความต้องการ

จัดระเบียบโลกใหม่ของสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกยุติลงที่ต้องการกำจัดบทบาทของเจ้าอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตามเรื่องดังกล่าวก็เป็นนับว่าเป็นผลดีต่อรัฐบาลไทยเป็นอย่างยิ่ง

สัมพันธภาพระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้รับการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะนโยบายการต่างประเทศของสหรัฐที่ต้องการให้ชาติในเอเชียมีความเข้มแข็งและร่วมมือกันเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังแพร่ขยายเข้ามาในทวีปเอเชีย อีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นตั้งแต่สงครามเริ่มต้นขึ้นในพ.ศ. 2484 จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงในพ.ศ. 2488 มีลักษณะประนีประนอมกันอย่างมากระหว่างสถานะพันธมิตร แม้จะมีความรุนแรงที่ทหารญี่ปุ่นและคนไทยกระทำต่อกันอยู่เสมอ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่ได้เลวร้ายเหมือนกับสิ่งที่เกิดขึ้นในดินแดนอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ตกอยู่ในสภาวะผู้ถูกยึดครองของกองทัพญี่ปุ่น

เมื่อสงครามยุติลงแล้วนาสนใจว่าเชลยศึกญี่ปุ่นจำนวนมากยังได้รับการดูแลจากทั้งรัฐบาลและคนไทยดีกว่าดินแดนอื่นที่ทหารญี่ปุ่นถูกควบคุมไว้ ไม่ว่าจะเป็นเชลยศึกที่ถูกกักตัวอยู่ในค่ายกักกันหรือเชลยศึกที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากรสงครามซึ่งถูกกักขังที่เรือนจำบางขวาง โดยเฉพาะเชลยศึกที่เคยเป็นนายทหารระดับสูงอย่างกรณีของ พลโท นากามูระ ที่ได้บันทึกชีวิตของตนในขณะที่ตกเป็นอาชญากรสงครามในประเทศไทย แม้ว่าจะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำบางขวางแต่ก็ได้รับการดูแลอย่างดีรวมถึงได้รับอนุญาตให้หาผู้กิน หมักและแต่งผมหักไปใช้เป็นการส่วนตัวในห้องขังด้วย (Nakamura & Murashima, 1991 : 225)

ในทางกลับกันรัฐบาลญี่ปุ่นเองก็ได้มอบโรงงานอุตสาหกรรมที่ชาวญี่ปุ่นก่อตั้งขึ้นในระหว่างสงครามให้แก่รัฐบาลไทยโดยไม่คิดมูลค่า เพื่อชดเชยที่โรงงานเหล่านี้ไม่เคยเสียหายให้แก่รัฐบาลไทยเลยในระหว่างสงคราม โดยโรงงานที่ได้รับมอบจากรัฐบาลญี่ปุ่นนั้นมีทั้งโรงงานที่ผลิตเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอย่าง โรงงานคิคุโมโตะ โซโกะ (Kikumoto Shoko) ซึ่งผลิตกระดาษชำระ โรงงานมิตซุซุ บุซซัน (Mitsui Bussan) ที่ผลิตเบียร์ นอกจากนี้ยังมีโรงงานเกี่ยวเคมีภัณฑ์ ยารักษาโรค รวมไปถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งโรงงานเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ประเทศไทยยังมีสินค้าขั้นพื้นฐานซึ่งผลิตจากโรงงานเหล่านี้ใช้ภายในประเทศ เนื่องจากในขณะนั้นเรือบรรทุกสินค้ามีอยู่อย่างจำกัดทำให้การนำเข้าสินค้าทำได้ยากลำบาก โรงงานที่ได้รับมอบจากญี่ปุ่นเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้าได้จำนวนมาก (NA. (2) SR.0201.98/57)

สถานการณ์เช่นนี้ตรงกันข้ามกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีสถานะเป็นคู่สงครามกับกองทัพญี่ปุ่นและการเกิดขึ้นของอาชญากรรมที่กองทัพญี่ปุ่นกระทำต่อชาวพื้นเมือง เช่นกรณีฟิลิปปินส์ที่สิงคโปร์ ซึ่งคนจีนจำนวนมากถูกทหารญี่ปุ่นสังหารในระหว่างที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองสิงคโปร์ หรือในกรณีของอินโดนีเซียที่ทั้งชาวพื้นเมือง คนจีน และชาวตะวันตกต่างตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่กระทำโดยกองทัพญี่ปุ่น จนทำให้ประชาชนเหล่านี้ลุกขึ้นมาต่อต้านกองทัพญี่ปุ่น ประเด็นดังกล่าวทำให้การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างชาติอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เต็มไปด้วยบาดแผลแห่งความเจ็บปวด ต่างกับกรณีของไทยที่รอยแผลแห่งความขัดแย้งจะเบาบางและไม่ได้กลายเป็นปมทางใจของคนในชาติ จนกลายเป็นความเกลียดชังคนญี่ปุ่น

นอกจากนี้การที่ญี่ปุ่นตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนว่าต้องการขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ส่งเสริมให้รัฐบาลไทยและญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการต่อกัน เพราะความมุ่งหวังของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจของญี่ปุ่นให้ฟื้นตัวโดยเร็ว อันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยจึงถูกวางให้เป็นแหล่งทรัพยากรและแหล่งลงทุนที่สำคัญสำหรับญี่ปุ่น นอกจากนี้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเองยังขยายอิทธิพลเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งเป็นชาติอริปไตยเพียงชาติเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ไทยเป็นปราการป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ให้กลืนกินภูมิภาคนี้ (Fineman, 1993 : 2) ทำให้สหรัฐอเมริกาก็ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการทหารให้กับไทยเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้สหรัฐอเมริกาจึงมีนโยบายที่จะให้ไทยและญี่ปุ่นพึ่งพาอาศัยกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง อันจะเป็นส่วนสำคัญต่อการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยสภาวะดังกล่าวทำให้แม้ไทยและญี่ปุ่นจะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ แต่ก็มี การติดต่อทางการค้า การทูต และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน โดยรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ญี่ปุ่นจัดซื้อเศษเหล็กจากประเทศไทยได้ (NA. SR.0201.37.2/23) รวมไปถึงการให้คนญี่ปุ่นกลับมาทำงานยังประเทศไทยได้ตามเดิม (NA. KT.81.12/4)

นโยบายการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็นที่ต้องการเข้ามาอิทธิพลเหนือประเทศญี่ปุ่นและไทย กลายเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นก็กลับมาสู่ปกติอย่างรวดเร็ว โดยที่บริษัทญี่ปุ่นจำนวนมากเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการของเศรษฐกิจไทยในช่วงสงครามเย็น นอกจากนี้ยังสหรัฐ

ยังสนับสนุนงบประมาณจำนวนมาก เพื่อให้รัฐบาลไทยส่งข้าราชการไปศึกษาต่อที่ประเทศญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การแพทย์ วิศวกรรม การเกษตร หรือการศึกษา เป็นต้น (NA. (2) SR.0201.25.1/3) ภาวะเช่นนี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น กลับคืนสู่ภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว และดูว่าจะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันยิ่งกว่าในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เสียด้วยซ้ำ ภายใต้บริบทของสงครามเย็น

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเริ่มต้นขึ้นจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง น่าสนใจว่าทั้งสองชาติมีความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน และไม่ได้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมาตลอด แม้แต่ในช่วงที่รัฐบาลของจอมพลป. พิบูลสงครามต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากกองทัพญี่ปุ่นในสงครามกับอินโดจีนของฝรั่งเศส

ก่อนสงครามโลกจะยุติลงทางกองทัพญี่ปุ่นได้ตระหนักแล้วว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นคงจะถึงจุดสิ้นสุดลง เนื่องจากรัฐบาลไทยไม่มีความจริงใจที่จะร่วมมือกับญี่ปุ่นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้กองทัพญี่ปุ่นจึงได้เตรียมการที่จะยึดครองประเทศไทยในบางพื้นที่ แต่ทว่าระเบิดปรมาณูที่ทิ้งลงที่เมืองนางาซากิและฮิโรชิมาได้บีบบังคับให้ญี่ปุ่นต้องยอมแพ้สงครามอย่างไม่มีทางเลือก ด้วยเหตุนี้ทหารญี่ปุ่นทั้งหมดจึงได้กลายเป็นเชลยศึก อย่างไรก็ตามการเข้าควบคุมทหารญี่ปุ่นเหล่านี้ไม่ได้กระทำโดยในทันทีเมื่อสงครามยุติลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 ในระหว่างที่ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัฐบาลไทยยังไม่ได้เข้าควบคุมกองทัพญี่ปุ่นนี้เอง เป็นช่วงที่ทหารญี่ปุ่นหลายนายได้หลบหนีซึ่งส่วนใหญ่แล้วต่างมีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรมสงครามสำหรับทหารที่ไม่เกี่ยวข้องกั้อาชญากรรม ต่างเตรียมพร้อมที่จะกลับบ้านเกิดเมืองนอน แต่ในความเป็นจริงแล้วพวกเขาจะต้องอยู่ในประเทศอีกรวมทั้งหนึ่งปีก่อนที่จะถูกส่งกลับญี่ปุ่น

สงครามที่สิ้นสุดลงยังได้นำพาปัญหาอันใหญ่หลวงมาให้รัฐบาลไทย เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรมีคำสั่งให้รัฐบาลไทยเข้าควบคุมและดูแลความเป็นอยู่ของเชลยศึกที่อยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาในการควบคุมเชลยศึกญี่ปุ่นที่มีกว่าแสนนาย ทั้งที่เป็นทหารและพลเรือน ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องดูแลเชลยศึกเหล่านี้จนกว่าจะถูกส่งกลับประเทศ สิ่งหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนในนโยบายของรัฐบาลไทยคือ การให้ความสำคัญต่อเชลยศึกที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในกรณีของเชลยศึกสัมพันธมิตรกับเชลยศึกญี่ปุ่น ในขณะที่เชลยศึกสัมพันธมิตรได้รับการใส่ใจและเอาใจจากรัฐบาลไทยเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพที่อยู่อาศัยและอาหารการกิน ในทางตรงกันข้ามเชลยศึกญี่ปุ่นกลับมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากลำบาก แม้ว่าเชลยศึกทั้งสองกลุ่มจะได้รับเบี้ยเลี้ยงในอัตราที่เท่ากัน แต่ในขณะที่รัฐบาลไทยมักจัดหาอาหารให้แก่เชลยศึกสัมพันธมิตรเพิ่มเติมตามข้อเรียกร้องต่าง ๆ แต่สำหรับเชลยศึกญี่ปุ่นแล้ว แม้รัฐบาลไทยจะตระหนักว่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับเลี้ยงดูเชลยศึกญี่ปุ่นนั้นไม่เพียงพอต่อการจัดหาอาหารในแต่ละวัน แต่รัฐบาลไทยก็ไม่ได้เพิ่มเงินให้เป็นพิเศษ แต่ให้เชลยศึกญี่ปุ่นพยายามปลูกผักและเลี้ยงสัตว์เพื่อเพิ่มเติมอาหารในแต่ละวันเอง

เรื่องดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลไทยที่อยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกจากที่เคยเป็นอดีตพันธมิตรของญี่ปุ่น แต่ขณะเดียวกันเมื่อสงครามสิ้นสุดลงแล้วก็ไม่ต้องการมีสถานะเป็นผู้แพ้สงครามจึงได้พยายามดำเนินนโยบายเพื่อเอาใจฝ่ายสัมพันธมิตร รวมไปถึงการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของเชลยศึกสัมพันธมิตรเป็นอย่างดี ในขณะที่การดูแลความเป็นอยู่ของเชลยศึกญี่ปุ่นนั้น รัฐบาลเลือกที่จะดูแลอย่างประหยัดที่สุด เพื่อสงวนงบประมาณของประเทศไว้ในเรื่องอื่น

สภาวะหลังสงครามยังนำพาอาชญากรรมมาด้วย ทั้งอาชญากรรมที่ก่อโดยเชลยศึกทหารญี่ปุ่นโดยเฉพาะกลุ่มทหารที่ต้องการหลบหนี รวมไปถึงอาชญากรรมที่คนไทยกระทำต่อเชลยศึกญี่ปุ่นทั้งการปล้นสะดม ทำร้ายร่างกายและลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามจำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยเชลยศึกญี่ปุ่นนั้นมีน้อยมากเรื่องดังกล่าวได้สะท้อนสภาพระเบียบวินัยของทหารญี่ปุ่นที่แม้จะเปลี่ยนสถานะเป็นเชลยศึกแล้วก็ตาม

ประเด็นสุดท้ายของงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นหลังสงครามยุติลงนั้นมีความแตกต่างกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก สาเหตุสำคัญก็คือการที่ญี่ปุ่นและไทยเป็นพันธมิตรในระหว่างสงคราม แม้ว่ารัฐบาลไทยเองจะไม่ได้มีความจริงใจกับญี่ปุ่นเท่าใดนัก แต่ก็ยังต่างกับประเทศอื่นที่ญี่ปุ่นมีสถานะเป็นผู้ยึดครอง นอกจากนี้หลังสงครามยุติลงแล้ว รัฐบาลไทยเองก็พยายามให้ความช่วยเหลือนายทหารญี่ปุ่นระดับผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี

โดยเฉพาะนายทหารที่ถูกกักกันอยู่ในกรุงเทพฯ พวกเขาได้รับการดูแลเช่นนายทหารฝ่ายสัมพันธมิตร ในขณะเดียวกันรัฐบาลญี่ปุ่นเองก็พยายามสานต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐบาลทั้งสองชาติ ด้วยการตัดสินใจมอบโรงงานอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศให้แก่รัฐบาลไทย ด้วยความต้องการช่วยเหลือให้รัฐบาลไทยมีสินค้าที่ใช้อุปโภคและบริโภคในสภาวะขาดแคลนสินค้าหลังสงคราม ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยและญี่ปุ่นจึงกลับมาแน่นแฟ้นอย่างรวดเร็วในบริบทของสงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาต้องการใช้พันธมิตรเหล่านี้เป็นปราการป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “นโยบายของรัฐบาลไทยกับปัญหาเรื่องเชลยศึกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2” โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

References

- Aszkielowicz D. (2018). *Australian Pursuit of Japanese War Criminals, 1943-1957: From Foe to Friend*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Chamberlain, Sharon W.. (2019). *A Reckoning: Philippine Trials of Japanese War Criminals*. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press.
- Fineman, D. M. (1993). *The United States and Military Government in Thailand, 1947 - 1958*. Ph.D. dissertation, Yale University.
- Kratoska, P. H. (2018). *The Japanese Occupation of Malaya and Singapore, 1941-45: A Social and Economic History*. Singapore: National University of Singapore Press, 2nd edition.
- Kratoska, P. H. (ed.). (2002). *Southeast Asian Minorities in the Wartime Japanese Empire*. London: RoutledgeCurzon.
- NA. BK. 3.7/3 *Kan titto kap yipun kiaokap rueang chaloeisuek* [Contracting to Japan about Prisoners of War] (23rd August – 6th December 1945). (In Thai)
- NA. BK. 3.7/22 *Kan chat sathanthi khumkhang atyakonsongkhram* [A prison for the war criminals] (17th September – 29th November 1945). (In Thai)
- NA. BK. 3.7/24 *Kan khuapkhum yipun* [Seizing the Japanese] (20th – 29th September 1945). (In Thai)
- NA. BK. 3.7/27 *Kan khuapkhum chaloeisuek yipun* [Seizing the Japanese POW] (1st October – 20th November 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.7/30 *Yipun lopni* [Escape of Japanese prisoner] (26th October 1945 – 19th April 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.7.1/13 *Lakkan liangdu thahan yipun doithuapai* [General protocol of taking care the Japanese Soldiers] (16th March – 8th October 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.7.1/14 *Ahan haeng khong yipun thi samphanthamit mop hai* [Japanese dried food given by the Alliance] (5th September 1945 – 7th January 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.7.1/19 *Kan liangdu thahan yipun changwat phet buri suratthani lae chumphon* [Taking care the Japanese Soldiers in Phet Buri Suratthani and Chumphon] (25th April – 27th May 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.7.1/21 *Banthuekkanprachum rueang kan liangdu thahan yipun thi thuk kakkam* [Minutes about taking care the Japanese soldiers who are captured] (2nd – 29th May 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.8/47 *Prathutrai to sap* [Larceny] (13th February – 25th July 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.8/48 *Khadi kiaokap kan laksap lae khwamsiahai thang sap* [The cases about larceny and the loss of asset] (28th February 1946 – 28th January 1947). (In Thai)

- NA. BK. 3.13/1 *Rueang topto kiaokap chaoyipun chaloeisuek yipun nai prathet thai lae rueang tang tang kiaokap yipun* [Communication about Japanese, Japanese PWO in Thailand and other topics relating to Japan] (7th September 1945 – 23rd February 1946). (In Thai)
- NA. BK. 3.13/2 *Tholek chaeng rueang thahan yipun thamrai thahanthai nai wat si chum* [Telegram reporting about the Japanese soldiers harm the Thai soldiers at Sichum Temple] (30th October 1945). (In Thai)
- NA. KT.81.12/4 *Krasuangsuksathikan hai phicharana rueang nai niro yokota lae nai yochinosuke sase kho klap khaorap ratkan nai tamnaeng khru rongrian pho chang* [The ministry of education asks to consider about Mr.Niro Yokota and Mr.Yoshinosuke Sasei about returning to be lecture at the Poh-Chang Academy of Arts] (1947). (In Thai)
- NA. (2) SR.0201.25.1/3 *Prathet yipun lae sathaban tang tang hai thun naksueksa thai* [Japan and many institutes bestow the scholarship to Thai students] (31st July 1935 – 26th June 1953). (In Thai)
- NA. (2) SR.0201.98/54 *Rueang kongamnuaikan santiphap* [Department of Peacekeeping] (25th August 1945 – 31st May 1949). (In Thai)
- NA. (2) SR.0201.98/57 *Rongngan yipun sueng sang khuen nai prathet thai rawang Songkhram* [The Japanese factories which were built in Thailand during the War] (7th – 12th September 1946). (In Thai)
- NA. [1] MT.3.1.4.10/27 *Khwamkhluanwai khong thahan yipun thi changwat lampang chiangmai* [An action of Japanese soldiers in Lampang, Chianmai] (5th – 18th July 1945). (In Thai)
- NA. [1] MT.3.1.4.10/31 *Cho loei suek nai changwat tang tang (tak sukhothai uttaradit phitsanulok ubonratchathani saraburi)* [The Prisoners of War in the provinces *tang* (tak sukhothai uttaradit phitsanulok ubonratchathani saraburi)] (24th August 1946). (In Thai)
- NA. SR.0201.37.2/23 *Chamnai settlek hai yipun* [Selling scrap iron to Japan] (1951). (In Thai)
- Nakamura, A. and Murashima, E. (1991). *Phubanchakan chaophut: banthuek phubanchakan kongthap yipun pracham prathet thai kiaokap songkhramlok khrang thi song* [The Japanese Commander: the memoir of the Japanese armed forces commander in Thailand about the Second World War]. Bangkok: Munnithi khrongkan tamra sangkhomsat lae manutsat. (In Thai)
- Sorasak, N. (2021). *Chak faem-eksan lap thisut: phoei khomun mai thang prawatsat thai samai songkhramlok khrang thi song khong hochotmai het haengchat saharat-amerika* [From the most secret files: Reviewing the new documents about Thai history during the Second World War from the National Archives and Records Administration]. Bangkok: Rongphim Watcharin P.P. (In Thai)
- Wilson S., Cribb R., Trefalt B., and Aszkielowicz D. (2017). *Japanese War Criminals: The Politics of Justice After the Second World War*. New York: Columbia University Press.